Setembre crític | | Actualitzat el 16/11/2017 a les 20:28

?Entitats ecologistes demanen que es declari tota Catalunya zona vulnerable per contaminació per purins

Diferents entitats de defensa del territori han presentat avui al·legacions al nou decret de purins davant les delegacions d'Agricultura a Lleida, Figueres, Vic i Girona | Un informe de l'ACA assegura que el 41% de les aigües subterrànies de Catalunya estan contaminades per l'excés de nitrats

Els activistes escenificant que es «menjaven les al·legacions amb patates» aquest matí a Vic | GDT

Diferents entitats ecologistes han presentat aquest dijous al·legacions al nou decret de purins davant les delegacions del Departament d'Agricultura de la Generalitat a Lleida, Figueres, Vic i Girona. Més enllà de les al·legacions més tècniques, es demana que es canviï la nomenclatura i que es consideri tot Catalunya com a «zona vulnerable» per contaminació dels aqüífers a causa de l'excés de nitrats procedents de l'aplicació de purins als sols agrícoles. Actualment només s'hi consideren aquelles zones on ja s'ha donat aquesta contaminació. Les entitats ecologistes reclamen que aquests territoris on ja s'han contaminat els aqüífers deixin d'anomenar-se «zones vulnerables» i es passin a dir directament «zones vulnerades». «S'han d'acabar els eufemismes», diu el text d'al·legacions que han presentat VSF Justícia Alimentària Global, el Grup de Defensa del Ter (GDT) i Lluçanès Viu davant la seu d'Agricultura a Vic. Les al·legacions, totes elles en un mateix sentit, també les han presentat Salvem l'Empordà a Figueres, Ipcena a Lleida i Naturalistes de Girona a Girona.

De fet, tal com s'esmenta en les al·legacions presentades aquest dijous, la proposta que tota Catalunya fos considerada zona vulnerable ja la va fer el 2008 el Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (CADS), organisme que assessora la Generalitat en relació amb les polítiques i actuacions que tinguin incidència sobre el medi ambient. Aleshores, arran de la redacció d'un decret de purins anterior, en el seu informe 37/2008 el CADS ja advertia: «El CADS vol assenyalar que atesa la fragilitat de les aigües subterrànies caldria valorar la possibilitat d'aplicar la consideració de zona vulnerable a tota la superfície del país, tal com han fet alguns països europeus (Alemanya, Àustria, Dinamarca, Finlàndia, Irlanda, Luxemburg i Països Baixos)».

Les al·legacions rebaten l'afirmació que es fa en el decret de purins actualment en exposició pública en el sentit que «els darrers anys no hi ha hagut canvis significatius de les aigües subterrànies respecte al nivell de nitrats». Les entitats ecologistes consideren «inacceptable» aquesta afirmació que es fa en el decret i ho contrasten altre cop amb informes procedents de la mateixa administració de la Generalitat. En concret, de l'informe d'avaluació de l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) de març de 2016, que assegura que gairebé la meitat de les masses subterrànies d'aigua de Catalunya ja estan contaminades. Segons l'ACA, la presència de compostos nitrogenats, sobretot nitrats, és la causa de la contaminació de les aigües subterrànies. I ho quantifica: «El 50% de les masses d'aigües subterrànies s'han declarat en mal estat químic, i d'aquestes, el 83% s'han diagnosticat amb excés de nitrats (per sobre de 50 mg/L)». I conclou: «Així doncs, l'excés de nitrats provoca el mal estat en un 41% de les masses d'aigua subterrànies a Catalunya».

139 municipis amb excés de nitrats a la xarxa d'abastament d'aigua potable

Les entitats ecologistes, en les seves al·legacions, també citen dades de l'Agència de Salut Pública de Catalunya, dependent del Departament de Salut, en el sentit que s'han detectat 139 municipis -un 14% dels municipis de Catalunya- amb concentracions elevades de nitrats a la xarxa d'abastament d'aigua potable, que han obligat a clausurar pous i invertir en nous sondejos o connectar amb altres xarxes d'abastament, amb importants costos per a l'administració pública. Tampoc es pot obviar, continua el text de l'Agència de Salut Pública citat a les al·legacions, que el 70% del territori català depèn, en major o menor grau, de les aigües subterrànies per al seu abastament. El problema és especialment greu en aquells municipis, especialment de l'interior, que no disposen de cap altra font d'abastament alternativa als recursos subterranis propis.

Activistes de Salvem l'Empordà, aquest dijous davant la seu d'Agricultura a Figueres Foto: Salvem l'Empordà

Des de la Generalitat s'ha presentat el decret actualment a exposició pública com un pas endavant en el control de l'abocament de les dejeccions ramaderes als camps de cultiu. Si bé el decret preveu algunes restriccions en l'aplicació dels purins en determinades zones, també incorpora algunes reivindicacions històriques del sector ramader que tampoc han estat ben vistes des de les entitats de defensa del territori. Entre elles, deixar de considerar el purí com un residu i passar-lo a considerar únicament com un fertilitzant. En aquest sentit, des del GDT són concloents: «El gran lema del nou decret: unir agricultura i ramaderia. Se'ns pixen a sobre i diuen que fertilitzen».

«Es tracta d'un model de gestió basat en la valorització de les dejeccions com a recurs, amb una fertilització ajustada a les necessitats dels cultius, una aplicació feta amb maquinària adequada i, fins i tot, quan calgui, en l'exportació dels excedents de nutrients», assegurava la Generalitat en un comunicat el 19 de juliol passat després de presentar el nou decret al sector ramader. Les entitats ecologistes, de fet, es lamenten que no hagin pogut participar suficientment en la discussió del nou decret. Per això es demana en les al·legacions que les entitats ecologistes i defensores dels drets dels consumidors puguin entrar a la Taula sectorial de fertilització agrària «per tal que hi sigui representada una part important de la societat».

Una moratòria per obrir noves granges «insuficient» per als ecologistes

En el decret 283/1998 de la primera declaració de zones vulnerables es van detectar 204 municipis que representaven un 11,7% dels municipis catalans, i una superfície afectada de 3.753km2, que representa un 21,5% de superfície de Catalunya. En l'acord de Govern 13/2015 ja es van detectar 422 municipis, un 33,8%, i 10.850km2 afectats, un 44,5%. «És a dir, s'ha més que duplicat els municipis vulnerats, i gairebé s'ha triplicat la superfície afectada. Un autèntic desastre», s'afirma en les al·legacions presentades davant el Departament d'Agricultura. En aquest sentit, i encara relacionat amb la declaració de zones vulnerables -o vulnerades, com proposen que se n'anomenin les entitats ecologistes-, aquestes reclamen en les al·legacions que hi hagi «obligació de revisar les zones vulnerables i vulnerades cada any i no cada quatre anys com marca el decret». En quatre anys, consideren les entitats de defensa del territori, la contaminació dels aqüífers pot haver empitjorat molt si les actuacions no han estat les adequades.

I és que les entitats també demanen que les actuacions siguin molt més estrictes que les que marca el nou decret de la Generalitat. Demanen que s'estableixi l'obligació del titular de l'explotació agrària de realitzar unes anàlisis del sol de les diferents parcel·les de cultiu un cop l'any, tant pel que fa al nitrogen com al fòsfor i el potassi, i exigir un registre dels resultats i una fertilització en funció d'aquests. A més, l'òrgan competent hauria de fer controls periòdics per garantir que els resultats són fiables (en el cas de les zones anomenades vulnerades en un mínim d'un 50% de les parcel·les anualment). El cost de les anàlisis hauria d'anar a càrrec dels ramaders. Així mateix, s'exigeix la utilització del GPS en el transport de les dejeccions de les granges als camps de cultiu en tots els casos i situacions sense excepcions per tenir així un major control que les aplicacions en els sols es fan segons les autoritzacions de què disposarà cada granja.

En la línia del que entitats ecologistes com el GDT ja han reclamat històricament, es torna a demanar una moratòria en l'ampliació de la cabana porcina molt més estricta de la que, de fet, aquesta vegada sí que preveu el decret de purins en algunes de les zones més contaminades. S'exigeix que es prohibeixin les ampliacions o noves instal·lacions a les zones vulnerables -o vulnerades, segons la nova denominació proposada-, però també en les no vulnerables tret de les excepcions ja previstes en el decret. Entre aquestes excepcions s'hi inclouen, per exemple, les explotacions ramaderes ecològiques. Referent a aquest últim tipus de granges, les al·legacions de les entitats també reclamen que es diferenciï més clarament els conceptes d'«industrial agrari» i de «pagesia», i que aquestes últimes explotacions gaudeixin de les mateixes condicions que les explotacions ecològiques.

Entrada de les al·legacions a la seu d'Agricultura a Vic Foto: VSF Justícia Alimentària Global

En aquest sentit consideren «pagesia» aquelles petites i mitjanes explotacions de cicle tancat que disposen de terres suficients per assegurar un equilibri entre produir a la pròpia finca un elevat percentatge de l'alimentació del bestiar i abocar-hi les dejeccions sense contaminar i que comercialitzen un producte de proximitat i de qualitat. En canvi, l'industrial agrari es defineix, segons fan constar les entitats ecologistes en les seves al·legacions, per «les seves insaciables aspiracions de millorar el benefici econòmic, el seu afany productivista, que importa bona part de l'alimentació del bestiar de tercers països -amb greus conseqüències ambientals i socials en aquests països-, i que enfoca la seva producció a l'exportació de carn barata i de poca qualitat, sense tenir en compte el dany al medi ambient i a les persones que està causant».

Segons Salvem l'Empordà, «el nou decret ha de servir per aplicar les mesures necessàries per canviar la tendència, i no incrementar els municipis vulnerats». Aquest matí, durant la seva presentació de les al·legacions davant la seu d'Agricultura a Figueres, l'entitat ecologista ha informat que només a l'Alt Empordà hi ha uns 50 expedients de noves granges o ampliacions de granges en tramitació. Aquestes podrien sumar fins a 100.000 caps de bestiar més als 375.000 de l'últim cens disponible, de l'any 2015. Per la seva part, Ipcena també ha donat dades referents a les comarques de Ponent. Segons l'entitat ecologista, a les comarques de Lleida hi ha unes 2.800 granges que produeixen uns 9 milions de porcs cada any, el 57% del total de Catalunya que, a la seva vegada, produeix el 42% de la carn de porcí de tot l'Estat espanyol. Segons Ipcena, la moratòria d'ampliació de granges prevista al decret és «totalment insuficient» i, en la línia de la resta d'entitats, reclamen una «actuació preventiva d'urgència» per preservar ja no només la salut del medi ambient, sinó també de les persones.

Els activistes «es mengen amb patates» les al·legacions

La presentació d'al·legacions no ha estat absent de la ironia que ha caracteritzat històricament algunes de les entitats de defensa del territori. Així, la presentació de les al·legacions a Vic ha anat acompanyada d'una escenificació per part dels activistes del GDT, VSF Justícia Alimentària Global i Lluçanès Viu, en el sentit que «es menjaven amb patates» les al·legacions en haver-les de presentar davant la mateixa administració que va aprovar el decret de purins. «Hi ha moltes al·legacions i moltes patates, sort que tenim el Purí DO de la comarca d'Osona per fer-ho baixar», han afirmat els activistes entaulats mentre exhibien una ampolla de purí com la que ja van entregar pel Mercat del Ram de 2016 al president de la Generalitat, Carles Puigdemont. A Figueres també s'ha fet l'entrega de les al·legacions amb els activistes de Salvem l'Empordà disfressats amb caretes de porc. Dimarts vinent, dia 21, es farà una acció conjunta de les entitats ecologistes a Barcelona. Serà a les 12 del migdia davant la seu del Departament d'Agricutlura, al número 612 de la Gran Via de les Corts Catalanes.

Les al·legacions del GDT, VSF Justícia Alimentària Global i Lluçanès Viu es poden consultar en aquest enllaç. Les de Salvem l'Empordà, en aquest altre enllaç. En aquest enllaç es pot consultar el text íntegre del decret.